

2017/447-23

Maria Wessman

Från: Funktionsadress Kommunen
Skickat: den 21 november 2018 15:14
Till: Funktionsadress Samhallsbygg
Ämne: VB: P 2576-18 R6 - Laga kraft
Bifogade filer: Vänersborgs TR P 2576-18 Dom 2018-10-26.pdf

Från: Vänersborg Mark- och miljödomstolen - TVB <mmd.vanersborg@dom.se>

Skickat: den 21 november 2018 12:13

Till: Funktionsadress Kommunen <kommunen@bollebygd.se>

Ämne: P 2576-18 R6 - Laga kraft

P 2576-18 Bollebygds kommun ./ Jonas Hansson m.fl.

överklagande av Länsstyrelsens beslut 2018-06-15, dnr 403-41859-2017, angående beslut om byggsanktionsavgift för åtgärd på fastigheten Hoahult 1:8 i Bollebygds kommun

att. Samhällsbyggnadsnämnden, dnr **SBN 2017/447**

Domen i rubricerat mål har vunnit laga kraft.

Med vänlig hälsning

Maria Roburman

Domstolshandläggare, Avdelning 3, mark- och miljödomstol, Vänersborgs tingsrätt

0521-27 02 46 • mmd.vanersborg@dom.se • Postadress: Box 1070, 462 28 Vänersborg • Besöksadress: Hamngatan 6 • www.vanersborgstingsratt.se

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2018-10-26
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr P 2576-18

PARTER

Klagande
Samhällsbyggnadsnämnden
Bollebygds kommun
517 83 Bollebygd

Motpart
1. Jonas Hansson
Hoahultsvägen 17
438 98 Hindås

2. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Västra Götalands län beslut den 15 juni 2018 i ärende nr
403-41859-2017, se bilaga 1

SAKEN

Byggsanktionsavgift för tillbyggnad på fastigheten Hoahult 1:8 i Bollebygds
kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Diariernr	Diarietplanbeteckn.
BOLLEBYGDS KOMMUN Samhällsbyggnadsnämnden	
2018 -11- 21	
Handläggare	

Dok.Id 404451

Postadress
Box 1070
462 28 Vänerns borg

Besöksadress
Hamngatan 6

Telefon
0521-27 02 00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se
www.vanersborgstingsratt.domstol.se

Telefax
0521-27 02 80

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

YRKANDEN M.M.

Samhällsbyggnadsnämnden i Bollebygds kommun har yrkat att av nämnden påförd byggsanktionsavgift ska stå fast och anfört i huvudsak följande.

Samhällsbyggnadsnämnden anser att tillbyggnaden som genomförts i det aktuella fallet är dominerande över den tidigare byggnaden. Den ursprungliga bebyggelsen var i format av mindre sommarstuga på 63,9 kvadratmeter. Tillbyggnaden är 46,6 kvadratmeter i två plan. Byggnaden är idag mer att betrakta som ett permanent enbostadshus i sutterängutförande än som mindre sommarstuga.

Samhällsbyggnadsnämndens uppfattning är att byggherren fått korrekta besked från kommunens tjänsteperson utifrån den ursprungliga tänkta byggnationen i form av en mailkonversation mellan bygglovhandläggare och byggherren den 17 januari 2013. Den byggnationen som var presenterades vid det tillfället av byggherren krävde inget bygglov eller startbesked då den klart underordnade sig befintlig bebyggelse på fastigheten. Som riktmärken brukar kommunen ange att en tillbyggnad som understiger 50 % av byggnadens area och understiger 50 kvadratmeter kan byggas till utanför detaljplan som komplement till befintlig bebyggelse, men om byggnationen blir större än så krävs en bedömning utifrån ritningar och eventuellt platsbesök. Byggnationens storlek och utformning har ändrats av byggherren efter kontakt med bygglovshandläggare och är enligt kommunens uppfattning dominerande över nuvarande byggnation och kräver därför bygglov och startbesked.

Till stöd för överklagandet har här redovisats mailkonversation från 2013.

Jonas Hansson har bestritt bifall till överklagandet och anfört bl.a. följande. Den aktuella byggnaden kräver inte bygglov. Om så ändå skulle vara fallet finns förutsättningar för att helt sätta ner byggsanktionsavgiften. Byggnaden har under lång tid utnyttjats som åretruntbostad och inte som kommunen hävdar som mindre sommarstuga/fritidsboende. Byggnaden har i markplanet innefattat toalett, kök, sov- och vardagsrum. I källarplanet har funnits en dusch. Källaren under den tillbyggda

delen tillkom efter inrådan av byggfirman. Boverket har vad beträffar ”liten tillbyggnad” uppgett att det inte finns något hinder mot att förse tillbyggnaden med källare.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår av länsstyrelsens beslut.

En byggsanktionsavgift är av straffrättslig karaktär vilket medför att allmänna straffrättsliga principer bör gälla i fråga om vem som har bevisbördan för att en överträdelse har ägt rum. Det är nämndens, i egenskap av tillsynsmyndighet, sak att bemöta och där det är möjligt försöka vederlägga varje invändning som reses i syfte att undgå ansvar. Det beviskrav som ställs är att tillsynsmyndigheten ska visa att det har funnits förutsättningar för att besluta om byggsanktionsavgift (se MÖD 2015:34).

I målet är uppgifterna om storleken på tillbyggnaden otvistiga. Redan relationen mellan tillbyggnaden och storleken på den befintliga byggnaden är sådan att den inte kan betraktas som en liten tillbyggnad, utan enligt domstolens bedömning är den bygglovpliktig. Det innebär att det i och för sig finns grund att ta ut byggsanktionsavgift.

Frågan är då om det är oskäligt att ta ut en sådan i detta fall. En grund för den bedömningen kan vara att felaktiga uppgifter lämnats av nämnden.

En invändning om ansvarsfrihet som innebär att det hänvisas till besked från en handläggare är något som nämnden kan ha svårt att vederlägga. Många gånger är emellertid påståenden av det slaget sådana att de ska lämnas utan avseende, antingen för att de saknar konkretion eller för att de faller på sin egen orimlighet. I detta fall har det förevarit kontakter mellan bygglovhandläggare och Jonas Hansson, vilket framgår inte minst av ingiven e-postkorrespondens, där klartecken ges till byggnation. Jonas Hansson har under handläggningen gjort gällande att det gällde

de ritningar som användes vid byggnationen, medan nämnden redovisat en annan uppfattning.

Det kan alltså vara så att handläggaren lämnade korrekta uppgifter utifrån de aktuella förutsättningarna. Mark- och miljödomstolen konstaterar emellertid att utredningen inte ger besked om vilka ritningar som presenterades 2013, och om de var desamma som senare kom till användning. Osäkerheten härvidlag måste räknas Jonas Hansson tillgodo, mot bakgrund av att det framstår som att han trots allt försökt fullgöra sina skyldigheter.

Även om Jonas Hansson inte ägt förlita sig på de uppgifter som eventuellt lämnats av byggfirman innebär den svårtolkade lagstiftningen i förening med övriga av länsstyrelsen redovisade omständigheter att det är oskäligt att ta ut byggsanktionsavgift i detta fall.

Domstolen finner sammanfattningsvis inte skäl att göra någon annan bedömning än den som länsstyrelsen gjort i det överklagade beslutet. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 16 november 2018

Vibeke Sylten

Rolf Dalbert

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Vibeke Sylten, ordförande, och tekniska rådet Rolf Dalbert. Föredragande har varit beredningsjuristen Maria Aldegren.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Rättsenheten
Jonas Ledelius

Ink. 2018 -07- 02

Akt. P 2576-18

Aktbil. 2

BESLUT
2018-06-15

Diarienummer
403-41859-2017

Sida
1(6)

Klagande

Jonas Hansson
Hoahultsvägen 17
438 98 Hindås

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
R6

INKOM: 2018-07-02
MÅLNR: P 2576-18
AKTBIL: 2

Överklagande av beslut om byggsanktionsavgift för åtgärd på fastigheten Hoahult 1:8 i Bollebygds kommun

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen upphäver det överklagade beslutet.

Redogörelse för ärendet

Samhällsbyggnadsnämnden i Bollebygds kommun (nämnden) beslutade den 16 oktober 2017 (§173, dnr SBN2017/447) att påföra Jonas Hansson en sanktionsavgift på 25 295 kr enligt 11 kap. plan- och bygglagen (2010:900), PBL, och 9 kap. plan- och byggförordningen (2011:338), PBF, för att ha utfört en bygglovspliktig åtgärd olovligen med avsaknad av startbesked. Av beslutet framgår i huvudsak följande.

En anmälan från kontrollansvarig om att tillbyggnad av bostadshuset blivit större än tillåtet utan bygglov kom den 30 november 2016 in till nämnden.

Den aktuella fastigheten ligger utanför detaljplanelagt område och sammanhållen bebyggelse. Tillbyggnader motsvarande 50 % av den ursprungliga ytan, max 50 kvm, har godkänts utan bygglov som praxis i Bollebygds kommun. Ursprunglig yta före tillbyggnad var 63,9 kvm per våning. Bygglövsbefrielse medges för $0,5 \times 63,9 = 32$ kvm.

Vid platsbesök för uppmätning och dokumentation av bostadshuset den 8 augusti 2017 konstaterades att tillbyggnaden var 46,6 kvm i två plan. Överyta med 14,6 kvm i två plan, d.v.s. 29,2 kvm, förelåg således på bottenplan och suterrängplan.

Enligt 9 kap. 2 § PBL krävs bygglov för tillbyggnaden då den överstiger 50 % av bostadshuset ursprungsarea. Åtgärden får inte heller påbörjas innan nämnden gett startbesked enligt 10 kap. 3 § PBL. Både bygglov och startbesked saknas för åtgärden.

Kommunicering har skett med fastighetsägarna på plats och via brev med möjlighet till förklaringar och bemötande. Brev med förklaringar och synpunkter kom in till nämnden den 12 september 2017.

Av rättidsprövningen den 19 december 2017 framgår att nämnden fått in överklagandet den 20 november 2017. Överklagandet innehöll en begäran

om anstånd att komplettera överklagandet och komplettering kom in den 11 december 2017.

Jonas Hansson (klaganden) har överklagat nämndens beslut och yrkat att sanktionsavgift inte ska utgå eller i vart fall att avgiften ska sättas ned. I kompletteringen till överklagandet framgår huvudsakligen följande.

Klaganden hänvisar dels till vad som anförts till nämnden och dels följande. Tjänstemannen vid kommunen som klaganden hade kontakt med innan byggnationen påbörjades var mycket tillmötesgående. Sedan klaganden justerat ritningen så att den inte stred mot beviljad strandskyddsdispens fick klaganden beskedet att det inte behövdes något bygglov och att byggnationen kunde starta. Klaganden och hans fru var mycket tacksamma för att ansökan om bygglov inte blev komplicerad. I efterhand menar klaganden att det måhända varit av värde att allt hade skett mer formellt men byggnationen rörde sig ju endast om en mindre tillbyggnad, två sovrum, på ett mindre bostadshus, ensligt beläget, utanför detaljplanlagt område.

En byggnadsfirma åtog sig att utföra tillbyggnaden genom en totalentreprenad. Klaganden fick under byggnationen, av byggnadsfirman, rådet att göra en källargrund under tillbyggnaden, vilken klaganden hade stort förtroende för. Det innebar också att den gamla jordkällaren skulle försvinna. Klaganden fick försäkran om att det inte skulle leda till några problem och under samtalen med byggnadsfirman nämndes inte något om att ändringen kunde kräva bygglov. Markytan som skulle tas i anspråk för tillbyggnaden ökade inte heller.

Klagandens fru råkade ut för en olycka vilket ledde till att klaganden prioriterade familjen framför bygget. Det var en mycket stressig tid för klaganden med ordinarie arbete, många sjukbesök och en byggnation på gång.

Klaganden hänvisar vidare till Boverkets skrivelser rörande "liten tillbyggnad". Där framgår följande. "Tillbyggnaden ska ha karaktär av komplement till den befintliga bebyggelsen. Det innebär att tillbyggnaden inte får vara så betydande att den kommer att dominera över det tidigare byggnadsbeståndet på fastigheten. Exempel på en liten tillbyggnad kan vara tillbyggnad med ett eller två bostadsrum, ett badrum, ett förråd, ett garage, en veranda, en balkong eller en uteplats med tak." "Det finns inget hinder mot att bygga tillbyggnaden med källare så länge det är lämpligt, främst ur geoteknisk synpunkt."

Klaganden anser att omständigheterna är sådana att det är oskäligt att klaganden påförs en byggsanktionsavgift. I vart fall bör avgiften enligt klaganden sättas ned.

Vid handläggningen hos nämnden har klaganden härutöver anförts att klaganden och hans fru legat i en lång och dyr rättstvist med

byggnadsfirman. Vidare framgår det att klaganden inför att en kontrollant skulle komma och mäta huset själv mätte aktuell boyta för att säkerställa att allt stod rätt till. Utifrån vad klaganden hade läst var det så man skulle gå till väga.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Det framgår av 9 kap. 2 § PBL att det krävs bygglov för bland annat tillbyggnad.

För en- och tvåbostadshus och tillhörande komplementbyggnader, murar och plank som utanför ett område med detaljplan inte ingår i sammanhållen bebyggelse krävs enligt 9 kap. 6 § PBL inte bygglov, trots 9 kap. 2 § PBL, för att bland annat göra en liten tillbyggnad om åtgärden inte vidtas närmare gränsen än 4,5 m.

Enligt 10 kap. 3 § PBL får en åtgärd som kräver bygglov inte påbörjas innan byggnadsnämnden har gett startbesked.

Enligt 11 kap. 51 § PBL ska tillsynsmyndigheten ta ut en byggsanktionsavgift om någon bryter mot en bestämmelse i 8-10 kap. PBL eller i föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av någon av bestämmelserna i 16 kap. 2-10 §§ PBL.

Av 11 kap. 52 § PBL framgår att byggsanktionsavgiftens storlek ska framgå av de föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 16 kap. 12 § PBL. Avgiften får uppgå till högst 50 prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. När avgiftens storlek bestäms, ska hänsyn tas till överträdelsens allvar och betydelsen av den bestämmelse som överträdelsen avser.

Av 11 kap. 53 § PBL framgår att en byggsanktionsavgift ska tas ut även om överträdelsen inte har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet. Avgiften behöver dock inte tas ut om det är oskäligt med hänsyn till

1. att den avgiftsskyldige på grund av sjukdom inte har förmått att själv eller genom någon annan fullgöra sin skyldighet,
2. att överträdelsen berott på en omständighet som den avgiftsskyldige inte har kunnat eller bort förutse eller kunnat påverka, eller
3. vad den avgiftsskyldige har gjort för att undvika att en överträdelse skulle inträffa.

Enligt 11 kap. 53 a § PBL får en byggsanktionsavgift i ett enskilt fall sättas ned om avgiften inte står i rimlig proportion till den överträdelse som har begåtts. Avgiften får sättas ned till hälften eller en fjärdedel. Det ska särskilt beaktas om överträdelsen inte har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet eller om överträdelsen av andra skäl kan anses vara av mindre allvarlig art.

Av 11 kap. 57 § PBL framgår att en byggsanktionsavgift ska tas ut av den som när överträdelsen begicks var ägare till den fastighet eller det

byggnadsverk som överträdelsen avser, den som begick överträdelsen, eller den som har fått en fördel av överträdelsen.

Med stöd av 16 kap. 12 § PBL har regeringen bestämt byggsanktionsavgiftens storlek genom bestämmelserna i 9 kap. PBF.

Av 9 kap. 7 § PBF framgår att byggsanktionsavgiften för att trots förbudet i 10 kap. 3 § PBL påbörja en sådan tillbyggnad som kräver lov enligt 9 kap. 2 § PBL innan byggnadsnämnden har gett startbesked är för ett en- eller tvåbostadshus 0,5 prisbasbelopp med ett tillägg av 0,005 prisbasbelopp per kvadratmeter av tillbyggnadens sanktionsarea.

Sanktionsarean är enligt 1 kap. 7 § PBF den area som i fråga om lovpliktig åtgärd motsvarar brutto- eller öppenarean eller en kombination av dessa minskad med 15 kvm.

Enligt 9 kap. 1 § andra meningen PBF ska avgiften fastställas med tillämpning av det prisbasbelopp som gäller för det år som beslutet om avgiften fattas.

Länsstyrelsens bedömning

Nämnden har gjort gällande att den aktuella tillbyggnaden inte utgör en liten tillbyggnad och att den därför inte är bygglovsbefriad enligt 9 kap. 6 § PBL utan istället kräver bygglov enligt 9 kap. 2 § PBL. Klaganden har, som det får förstås, motsatt sig denna bedömning och menar att tillbyggnaden utgör en liten tillbyggnad i den mening som avses i 9 kap. 6 § PBL. Om tillbyggnaden inte kräver bygglov medför det att byggsanktionsavgift inte kan tas ut eftersom det i så fall inte skett någon överträdelse av 10 kap. 3 § PBL. Det är därför denna fråga som Länsstyrelsen först måste ta ställning till.

Vad som utgör en liten tillbyggnad är inte närmare preciserat i lagtexten, det är med andra ord inte helt enkelt att besvara frågan. Nämnden har i det överklagade beslutet hänvisat till kommunens egen praxis där det, enligt nämnden, framgår att tillbyggnader motsvarande 50 % av den ursprungliga ytan, max 50 kvm, har godkänts utan bygglov. Att avgöra frågan genom att enbart hänvisa till den egna, kommunala praxisen, är dock inte en helt framkomlig väg. Dels måste lagen tillämpas enhetligt i hela landet, dvs. kommunerna kan själva inte sätta praxis, dels är det svårt för den enskilde att känna till den kommunala praxisen. Svar på frågan måste alltså sökas genom lagförarbeten.

Av förarbetena till den tidigare plan- och bygglagen (1987:10), där en motsvarande bestämmelse fanns, framgår att tillbyggnadens karaktär av komplement till den befintliga bebyggelsen på fastigheten starkt måste betonas. Vidare sägs att tillskottet självfallet inte får vara så betydande att det kommer att dominera över det tidigare byggnadsbeståndet på fastigheten (prop. 1986/86:1 s. 276).

Enligt länsstyrelsens bedömning ska det alltså göras en helhetsbedömning där omfattningen av själva tillbyggnaden är en viktig omständighet. Därutöver ska det också tas hänsyn till hur dominerande tillbyggnaden ter sig i förhållande till den på platsen befintliga bebyggelsen.

Tillbyggnaden är enligt nämndens beräkningar 46,6 kvm i två plan vilket inte motsagts av klaganden. Den tillbyggda ytan ska ställas i relation till storleken på befintlig byggnad som enligt nämndens beräkningar var 63,9 kvm. Relationen mellan storleken på befintlig byggnad och tillbyggnaden talar mot att tillbyggnaden kan anses utgöra en liten tillbyggnad. Baserat på de ritningar över tillbyggnaden som finns i ärendet kan det dock konstateras att tillbyggnaden inte ger intryck av att dominera över den tidigare bebyggelsen. Vidare framstår tillbyggnaden som ett komplement till befintlig bebyggelse. Båda dessa sistnämnda faktorer talar således för att tillbyggnaden ska anses utgöra en liten tillbyggnad i den mening som avses i 9 kap. 6 § PBL.

Klaganden har bland annat anfört att en tjänsteman vid kommunen meddelat att bygglov inte behövdes för tillbyggnaden efter att ritningarna justerats och att han under byggets gång fått rådet att uppföra en källare under tillbyggnaden, av den byggnadsfirma som anlåtts. Klaganden hade stort förtroende för byggnadsfirman och det nämndes inte något om att ändringen kunde kräva bygglov. Klaganden har också hänvisat till uppgifter från Boverket om tolkningen av liten tillbyggnad i 9 kap. 6 § PBL.

Huvudregeln i 11 kap. 53 § PBL är att en byggsanktionsavgift ska tas ut även om en överträdelse inte skett uppsåtligt eller av oaktsamhet. Enligt andra stycket ska en avgift dock inte tas ut om det är oskäligt med hänsyn till vad den avgiftsskyldige gjort för att undvika att en överträdelse inträffar. I kommentaren till PBL (Didón m.fl., Plan- och bygglagen, Nordstedts juridik, suppl. 5, 11:51-63 s. 6 a) sägs att felaktiga besked från en myndighet som framkallat den gärning eller passivitet som föranlett byggsanktionsavgiften torde vara grund för avgiftsbefrielse. Det sägs också att det vid skälighetsbedömningen borde anses finnas ett större utrymme för avgiftsbefrielse för privatpersoner och ensamföretagare än för näringsidkare av visst format.

Klaganden är privatperson och inte näringsidkare vilket alltså innebär att tolkningen av när avgiften kan tas bort enligt 11 kap. 53 § PBL ska vara generösare i hans fall. De uppgifter klaganden eventuellt fått av byggnadsfirman kan inte anses medföra att det vore oskäligt att ta ut en byggsanktionsavgift av honom. Såvitt framgått har byggnationen av en källare som grund för tillbyggnaden inte påverkat den yta som tillbyggnaden tagit i anspråk. Det framstår som att klaganden fått uppfattningen att den aktuella tillbyggnadens yta inte kräver bygglov från en tjänsteman på kommunen. Klaganden uppger att tjänstemannen sagt att byggnationen kunde starta. Under dessa förhållanden och med beaktande av att det är svårt för en enskild att bedöma vad som utgör en liten tillbyggnad framstår det

som oskäligt att ta ut en byggsanktionsavgift av klaganden. Länsstyrelsen ska därför upphäva nämndens beslut.

I detta ärende har länsjuristen Susanna Bruhn beslutat och länsjuristen Jonas Ledelius varit föredragande.

Susanna Bruhn

Jonas Ledelius

Detta beslut har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrifter

Kopia till:

Samhällsbyggnadsnämnden i Bollebygds kommun, 517 83 Bollebygd + delg.kv.

Så här överklagar du Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsens beslut kan överklagas hos Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt. **Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Länsstyrelsen.** Länsstyrelsens e-postadress är vastragotaland@lansstyrelsen.se. Skickar du med vanlig post är adressen Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 403 40 Göteborg.

Har överklagandet kommit in i rätt tid överlämnar Länsstyrelsen överklagandet och handlingarna till mark- och miljödomstolen.

Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag du fick del av beslutet. Är du osäker på när tiden går ut kan du kontakta Länsstyrelsen.

Överklagandet ska vara skriftligt. I skrivelsen ska du ange

- ditt namn, adress, telefonnummer och eventuell e-postadress,
- vilket beslut du överklagar, till exempel genom att ange beslutsdatum och ärendets diarienummer, samt
- hur du anser att Länsstyrelsens beslut ska ändras och varför det ska ändras.

Hur man överklagar

Dom i mark- och miljödomstol som andra instans

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga inom 3 veckor

Överklaga skriftligt inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.

5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.

6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.

- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.